

KORXONANI BOSHQARISHDA AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEKNOLOGIYALARINING O'RNI VA AHAMIYATI

Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, "Axborot texnologiyalari" kafedrası
assistenti

Absalamov Sanjar Ulug'bek o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu ishda korxonani boshqarish jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tutgan o'rni va ahamiyati yoritib berilgan. Maqolada AKT vositalari orqali boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish, tezkor axborot almashinuvi, qaror qabul qilishni optimallashtirish hamda ish samaradorligini oshirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy dasturiy tizimlar va raqamli texnologiyalarning korxona rivojiga ta'siri ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Korxona boshqaruvi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, AKT, raqamli boshqaruv, avtomatlashtirish, axborot tizimlari, elektron boshqaruv, biznes jarayonlarini optimallashtirish, ma'lumotlar bazasi, korporativ tizimlar, ERP tizimi, CRM tizimi.

THE ROLE AND IMPORTANCE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN ENTERPRISE MANAGEMENT

Rajaboyev Shahboz Shodi og'li

Samarkand Institute of Economics and Service, Assistant of the Department of
"Information Technologies"

Absalamov Sanjar Ulug'bek og'li

Student, Samarkand Institute of Economics and Service

Abstract: This paper highlights the role and significance of information and communication technologies (ICT) in enterprise management. The article analyzes issues such as automating management processes through ICT tools, ensuring rapid information exchange, optimizing decision-making, and improving operational efficiency. Additionally, it reveals the impact of modern software systems and digital technologies on the development of enterprises.

Keywords: enterprise management, information and communication technologies, ICT, digital management, automation, information systems, e-management, business process optimization, database, corporate systems, ERP system, CRM system.

Kirish.

Bugungi kunda dunyo bo'ylab barcha sohalarda raqamlashtirish jarayoni jadal sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Ayniqsa, korxonalar faoliyatida axborot-

kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) o'zni tobora ortib bormoqda. Bozor iqtisodiyoti sharoitida har bir korxona raqobatbardosh bo'lishi, tezkor qaror qabul qilishi, resurslardan oqilona foydalanishi va o'z faoliyatini samarali tashkil qilishi zarur. Bunday talablarni bajarishda zamonaviy axborot tizimlari, dasturiy ta'minotlar va kommunikatsiya texnologiyalari muhim vosita hisoblanadi.

Biroq ko'plab korxonalarda hali ham boshqaruv ishlarining ayrim qismi eskicha, ya'ni qo'lda yoki samarasiz usullar orqali amalga oshirilmoqda. Natijada vaqt va mablag' yo'qotilishi, ma'lumotlarning yo'qolib ketishi, xatoliklarning ko'payishi, boshqaruvdagi kechikishlar kabi muammolar yuzaga kelmoqda. Ayniqsa, katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlashda, hisobotlar tayyorlashda, hujjatlarni yuritishda va ma'lumotlarni saqlashda turli muammolar kuzatilmoqda.

Shuningdek, ayrim korxonalarda zamonaviy texnologiyalar joriy etilgan bo'lsa-da, xodimlarning axborot texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha bilim va ko'nikmalari yetarli emas. Bu esa tizimlardan to'liq va samarali foydalanishga to'sqinlik qilmoqda. Ba'zi hollarda esa texnik jihozlarning yetishmasligi, internet tezligining pastligi, axborot xavfsizligining to'liq ta'minlanmaganligi ham boshqaruv jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Bundan tashqari, bugungi kunda kiberxavfsizlik masalasi ham dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Korxona faoliyatiga oid muhim ma'lumotlarning ruxsatsiz shaxslarga tarqalib ketishi, tizimlarning buzilishi yoki viruslar orqali zararlanishi katta moddiy va ma'naviy zarar keltirishi mumkin. Shu sababli axborot tizimlarida ma'lumotlarni himoyalash, xavfsizligini ta'minlash dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Yana bir muhim muammo — bu axborot oqimining haddan tashqari ko'pligi va ularni tartibga solish muammosidir. Agar axborot to'g'ri tizimlashtirilmasa, rahbariyat uchun to'g'ri va aniq qaror qabul qilish qiyinlashadi. Bu esa korxona faoliyatining sekinlashishiga, daromadning kamayishiga va rivojlanishning susayishiga olib kelishi mumkin.

Shu sababli korxonani boshqarishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish, ularni samarali ishlatish, xodimlarning raqamli savodxonligini oshirish, zamonaviy dasturiy ta'minotdan foydalanish hamda axborot xavfsizligini ta'minlash hozirgi kunning eng dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur mavzu aynan mana shu muammolarni o'rganishga, ularni tahlil qilishga va yechim topishga qaratilgan bo'lib, korxonani boshqarishda AKT ning o'zni va ahamiyatini yoritib berishga xizmat qiladi. Ushbu ishda zamonaviy texnologiyalarning boshqaruv jarayoniga ta'siri, ularning afzalliklari hamda mavjud muammolarni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism.

Zamonaviy korxonalarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) boshqaruv jarayonining ajralmas qismiga aylangan. Ular nafaqat ma'lumotlarni saqlash va uzatish, balki ularni qayta ishlash, tahlil qilish va rahbariyat qarorlarini qabul qilish jarayonini tezlashtirish imkonini beradi. AKT tizimlari korxona bo'limlari va xodimlarini yagona tizimga birlashtirib, ish jarayonlarini avtomatlashtirish va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari — bu axborotni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va uzatish imkonini beruvchi dasturiy va texnik vositalar majmui hisoblanadi. Ular quyidagi asosiy elementlardan iborat:

- **Dasturiy ta'minot:** ERP, CRM, HRM, DMS kabi boshqaruvtizimlari;
- **Texnik vositalar:** kompyuterlar, serverlar, mobil qurilmalar, tarmoqlar;
- **Kommunikatsiya tarmoqlari:** internet, intranet, bulutli xizmatlar;
- **Axborot xavfsizligi vositalari:** firewall, antivirus dasturlar, shifrlash tizimlari.

Shu bilan, AKT korxonani boshqarishda nafaqat yordamchi vosita, balki markaziy va zaruriy element sifatida ishlatiladi. Ular orqali boshqaruv jarayonlari tezlashadi, xatoliklar kamayadi, resurslardan samarali foydalanish ta'minlanadi va qarorlar aniq va tez qabul qilinadi. Shu sababli zamonaviy korxonalar AKT tizimlarini keng joriy qilishga intiladi.

Korxonani boshqarishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari tamoyillari **1-jadval**

Tamoyil nomi	Mazmuni
Avtomatlashtirish	Qo'lda bajariladigan ishlar avtomatlashtiriladi; ish unumdorligi oshadi va xatoliklar kamayadi
Integratsiya	Turli boshqaruv tizimlari (ERP, CRM, HRM, DMS) bir-biri bilan integratsiyalashgan holda ishlaydi; bo'limlar aro axborot oqimi uzluksiz bo'ladi
Axborot xavfsizligi	Ma'lumotlar himoyalangan, ruxsatsiz kirish cheklangan; shaxsiy va korporativ ma'lumotlar maxfiyligi saqlanadi
Foydalanuvchi qulayligi	Xodimlar uchun interfeys tushunarli va ishlatish oson; treninglar va qo'llanmalar orqali xodimlarni qo'llab-quvvatlash ta'minlanadi
Moslashuvchanlik	Texnologiya va dasturiy ta'minot korxona ehtiyojiga mos ravishda o'zgarib turadi; yangiliklarga tez moslashish imkoniyati mavjud
Innovatsion rivojlanish	Texnologiyalarni joriy etish korxona raqobatbardoshligini oshiradi va yangi imkoniyatlar yaratadi

Tezkor va samarali axborot almashuvi	Xodimlar va bo'limlar o'rtasida ma'lumotlar tezkor, to'liq va uzluksiz almashiladi
Markazlashgan ma'lumot bazasi	Barcha bo'limlar yagona ma'lumotlar bazasidan foydalanadi; qarorlar uchun ma'lumot doimiy, aniq va yangilanib turadi
Ma'lumotlar butunligi	Ma'lumotlarning o'zgarmasligi, yo'qolmasligi va to'g'ri saqlanishi.
Masofaviy boshqaruv va tarmoqlanish	AKT tizimlari masofadan ishlash imkonini beradi; global va lokal tarmoqlar orqali axborot almashinuvi ta'minlanadi

Korxonada axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining turlari va amaliy roli

Zamonaviy korxonalarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) boshqaruv jarayonining ajralmas qismiga aylangan. Ular nafaqat ma'lumotlarni saqlash va uzatish, balki ularni qayta ishlash, tahlil qilish va rahbariyat qarorlarini qabul qilish jarayonini tezlashtirish imkonini beradi. AKT tizimlari korxona bo'limlari va xodimlarini yagona tizimga birlashtirib, ish jarayonlarini avtomatlashtirish va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

Korxona boshqaruvida AKT bir necha jihatlarida asosiy rol o'ynaydi:

1. **Boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish:** moliyaviy hisobotlar, ishlab chiqarish, ombor va kadrlar bo'limlari ishini avtomatik qilish; xatoliklarni kamaytirish va ish unumdorligini oshirish.

2. **Axborot almashuvini tezlashtirish:** korporativ portal va intranet orqali bo'limlar va xodimlar o'rtasida ma'lumotlar tezkor yetkaziladi; tashqi aloqalar ham samarali boshqariladi.

3. **Ma'lumotlarni tahlil qilish va qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlash:** yig'ilgan ma'lumotlar tahlil qilinadi, grafik va diagrammalar shaklida vizualizatsiya qilinadi, bu rahbariyatga tez va aniq qaror qabul qilish imkonini beradi.

4. **Resurslarni samarali boshqarish:** HRM tizimlari xodimlarning ish faoliyatini va rag'batlantirish tizimini avtomatlashtiradi, moddiy va moliyaviy resurslar optimal ishlatiladi.

5. **Axborot xavfsizligi va shaffoflik:** ma'lumotlar himoyalangan, ruxsatsiz kirish oldini oladi va korxona ichidagi boshqaruv jarayoni shaffof bo'ladi. Shu bilan, AKT korxonani boshqarishda nafaqat yordamchi vosita, balki markaziy va zaruriy element sifatida ishlatiladi. Ular orqali boshqaruv jarayonlari tezlashadi,

xatoliklar kamayadi, resurslardan samarali foydalanish ta'minlanadi va qarorlar aniq va tez qabul qilinadi. Shu sababli zamonaviy korxonalar AKT tizimlarini keng joriy qilishga intiladi.

Korporativ portallar va ularning korxona boshqaruvidagi roli:

Korporativ portallar bugungi kunda korxona boshqaruvidagi eng muhim axborot-kommunikatsiya vositalaridan biridir. Ular korxona ichidagi barcha bo'limlar va xodimlar o'rtasida samarali muloqot, tezkor axborot almashinuvi va ish jarayonlarini yagona platformada boshqarish imkonini beradi. Portallar nafaqat ma'lumotlarni saqlash va uzatish bilan cheklanib qolmaydi, balki xodimlarning ish faoliyatini kuzatish, topshiriqlarni boshqarish, ichki yangiliklar va bildirishnomalarni yetkazish kabi ko'plab funksiyalarni ham bajaradi.

Korporativ portalning asosiy afzalligi shundaki, u barcha bo'limlarni birlashtiradi va rahbariyatga to'liq axborot oqimini taqdim etadi. Bu rahbariyatga tezkor va aniq qarorlar qabul qilish imkonini beradi, shuningdek, xodimlar o'rtasida ish jarayonining shaffofligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, portal xodimlarni yagona tizimda birlashtiradi, ularning vazifalarini kuzatish va bajarilishini nazorat qilishni osonlashtiradi.

Korporativ portallar yordamida xodimlar o'z vazifalarini aniq biladi, yangi topshiriqlarni qabul qiladi va bajarilgan ishlar bo'yicha boshqaruvga tezkor hisobot beradi. Bu nafaqat ish unumdorligini oshiradi, balki xodimlarning ish jarayoniga bo'lgan mas'uliyatini ham kuchaytiradi. Shu bilan birga, portal orqali ichki yangiliklar, bildirishnomalar va muhim xabarlar tezkor yetkaziladi, bu esa xodimlarning o'zgarishlardan xabardor bo'lishini ta'minlaydi.

Masofaviy ishlash sharoitida korporativ portallar ayniqsa muhimdir. Ular xodimlarga istalgan joydan korxona resurslariga kirish va ishlash imkonini beradi. Shu tariqa, korxona faoliyati qaysi joyda bo'lishidan qat'iy nazar uzluksiz davom etadi va rahbariyat doimo ma'lumotlardan xabardor bo'ladi. Bundan tashqari, korporativ portallar orqali tahliliy va boshqaruv ma'lumotlari yig'iladi va vizualizatsiya qilinadi, bu rahbariyatga strategik qarorlar qabul qilishda yordam beradi. Portallar ichki jarayonlarni standartlashtiradi, ish jarayonini soddalashtiradi va korxona ichidagi axborot oqimini tartibga soladi.

Shu bilan, korporativ portal korxona boshqaruvida markaziy vosita sifatida xizmat qiladi. U xodimlar va bo'limlar o'rtasida uzluksiz aloqa va samarali hamkorlikni ta'minlaydi, rahbariyatning tezkor qaror qabul qilishini qo'llab-quvvatlaydi va korxona resurslarini optimal ishlatishga yordam beradi. Zamonaviy korxonalarda portallarni keng joriy etish ularning raqobatbardoshligini oshirish, ish jarayonlarini tezlashtirish va boshqaruvning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa: Korxonani boshqarishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) zamonaviy boshqaruv jarayonining ajralmas qismiga aylangan. Ular orqali ma'lumotlarni tezkor qayta ishlash, bo'limlararo axborot almashuvi va qaror qabul qilish jarayoni samarali tashkil etiladi. Turli AKT tizimlari — ERP, CRM, HRM, DMS va korporativ portallar — o'z vazifasini bajarish bilan birga, integratsiya

orqali korxona faoliyatining barcha jabhalarini birlashtiradi va boshqaruvni optimallashtiradi. Korporativ portallar esa xodimlar o'rtasida muloqot, ichki axborot almashuvi va masofaviy ishlash imkoniyatini ta'minlaydi. Shu bilan birga, rahbariyatga tezkor va aniq qaror qabul qilish imkonini beradi, resurslarni samarali ishlatishga yordam beradi va ish jarayonini shaffof qiladi. Umuman olganda, AKT va korporativ portallarni joriy etish zamonaviy korxona boshqaruvida samaradorlikni oshirish, raqobatbardoshlikni mustahkamlash va biznes jarayonlarini yanada optimallashtirish imkonini beradi. Zamonaviy korxonalar uchun AKT tizimlari faqat qo'shimcha vosita emas, balki boshqaruvning markaziy va zaruriy elementi hisoblanadi

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Боронов , Б., и З. Мухаммадиев. «ПУТИ РАСШИРЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЪЕМА УЧЕТА КАПИТАЛЬНЫХ ВЛОЖЕНИЙ В ХОЗЯЙСТВУЮЩИЕ СУБЪЕКТЫ». *Передовая экономика и педагогические технологии*, т. 2, вып. 2, апрель 2025 г., сс. 444-50, <https://inlibrary.uz/index.php/aept/article/view/80274>.
2. Ражабев Ш. Ш. ЦИФРОВИЗАЦИЯ И ЗЕЛЕНый СЕКТОР В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ //ББК 65.05 П 78. – С. 596.
3. Боронов , Б., & Саломов , Ш. (2025). ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ. *Экономическое развитие и анализ*, 3(2), 268–274. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/eitt/article/view/80115>
4. Боронов Б.Ф., Ахмедов М.А., and Худайназарова Д.Г.. "КОРХОНАЛАРДА ДАРОМАДЛАР ВА ХАРАЖАТЛАРНИ БОШҚА УМУМЛАШГАН ДАРОМАДЛАР ТЎҒРИСИДАГИ ҲИСОБОТДА АКС ЭТТИРИШ МАСАЛАЛАРИ" *Экономика и социум*, no. 3-2 (118), 2024, pp. 547-556.
5. Боронов Б.Ф., and Мустафоев А.Ф.. "НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ МАСАЛАЛАРИ" *Экономика и социум*, no. 5-2 (120), 2024, pp. 926-929.
6. Ражабев Ш. Ш. РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ТЕХНОЛОГИЧЕСКОМ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВЕ //ББК 65.29 я43 Т384. – 2022. – С. 54.